

UKININKAS

tautiškas žmonių laikraštis

išeina kas mėnuo vieną kartą.

Vardan tautos labo, tiesos ir laisvės!

Kova lenkų-mokintinių su rusifikacija.

Gal da atsimena skaitytojai „Ukininko“ apie garsiąją bylą Vokietijos lenkų dėlei pasipriešinimo Vžesnės (Września) pradedamosios mokyklos lenkų-mokintinių, kurie atsisakė mokintis vokiškai tikėjimo dalykų (Žr. № 4 „Uk-o“). Žinios apie tą Vžesnės atsitikimą, kaip 1897 m. apie Mintaujos istoriją, aplėkė visą srietą ir net patis bauriausieji ir atžagareiviškiausieji maskoliški laikraščiai, kaip „Sviet“, daug rašė apie barbariškumą vokiečių valdžios, kuri net tikėjimo dalykų neleidžianti lenkams-vaikams mokintis savo prigimtojų kalboj. Keikė ir piktinosi Maskolijos laikraščiai iš vokiečių, kol gudų valdžia nesusiprato, kad čia gali jai negerai išeiti, kad tokiu budu ji gali pati sau virvę nusivyti.

Gruodžio mėn. p. m. „Tautiškoji Varšavos jaunuomenė“ išleido atsisaukimą, kuris šaukia lenkus-moksleivius reikalauti išguldinėjimo tikėjimo dalykų kalboje lenkiškoj tose vidutinėse mokyklose, kur jie yra išguldinėjami rusiškai; reikalauti, pasiremiant ant to teip didelio pasipiktinimo Maskolijos laikraščių ir visuomenės iš vokiečių pasielgimo su Vžesnės mokintiniais.

Pagal įstatymus visose vidutinėse Lenkijos mokyklose privalo buti išguldinėjamas katalikams tikėjimas prigimtojų jų kalboj, t. y. lenkams lenkiškai, lietuviams lietuviškai ir tt. Vienok, prasidėjus smarkesnei rusifikacijai, jau nuo 1869—71 m. gudų valdžia stengiasi įvesti

visur išguldinėjimą katalikams tikėjimo rusiškoj kalboj, tik vis da nesuranda užtektinai išgamų - kunigų, kurie apsiimtų rusiškai mokinti. Kad pritraukti čia labiau kunigus, valdžia paskyrė tiems, ką išguldinės tikėjimą rusiškoj kalboj, didesnes algas; tada jau veikiau pradėjo atsirasti tokie parsišlavėliai. Tokiu budu buvo įvestas išguldinėjimas tikėjimo rusiškoj kalboj Plocke ir penktojoj Varšavos gimnazijoje, bet kitose aplinkinėse vidutinėse mokyklose liko po senovei išguldomas lenkiškai. Pačioj Lenkijoje, jos širdy jį toliau, juo sunkiau buvo rasti tokius išgamas - kunigus ir dabar lenkams katalikams visur išguldinėjamas tų tikėjimas lenkiškai.

Kas-kita yra jos pakraščiuose — Siedlcų ir Liublino gubernijose ir dalyj Lietuvos — Suvalkų gub. Dalyj Siedlcų ir Liublino gub. gyvena unijotai, o didesnę dalį Suvalkų gub. apgyvenę lietuviai (Augustavo pavietyj ir gyvena daug unijotų); ant šitų pakraščių ir atkreipė gudų valdžia didžiausią atydą: unijotus popai ir policija varu pradėjo versti į stačiatikius, o lietuvius rupinosi atitraukti nuo lenkų ir paskui išversti juos ant savo kurpaliaus. Didžiausią viltį padėjo čia gudų valdžia ant mokyklų. Skaitlius pradedamųjų mokyklų Siedlcų ir Liublino gub. (tų mokintojais yra daugiausiai *gudai*) yra daug didesnis, negu kituose Lenkijos kraštuose, nekalbant jau apie pačią Maskoliją.

Su tuo - pačiu rusifikacijos tikslu čia yra įkurtos paviečių miestuose gimnazijos: Chelme, Bialoj ir Senapilėj, ir progimnazijos: Hrubiešove ir Zamoste. Šituose kraštuose — Siedlcų, Chelmo, Bialos, Suvalkų*) ir Senapilės gimnazijose, Zamosto, Hrubiešovo progimnazijose ir pasisekė gudų valdžiai įbrukti išguldinėjimą katalikams tikėjimo rusiškoj kalboj. Be to tikėjimas išguldinėjamas katalikams rusiškoj kalboj visose vidutinėse mokyklose Kauno, Kuršo, Vilniaus, Gardyno gubernijų, visam t. v. Šiaurvakariniam krašte ir visoj Maskolijoje.

*) Kaip išguldinėjamas dabar katalikams tikėjimas Suvalkų gimnazijoje, tikrai nežinau. Senapilės gimnazijoje prieš batiuską Miknevyčių išguldinėjo mokintiniams katalikams tikėjimo dalykus a. a. kun. Čėsna lietuviams lietuviškai, lenkams lenkiškai.

išskyrus Lenkiją ir Finiją — čia atsiranda da užtektinai išgamų katalikų-kunigų.

Minėtasis „Tautiškosios Varšavos jaunuomenės“ atšaukimas sulyg išguldinėjimo tikėjimo dalykų rusiškoj kalboj buvo plačiai išplatintas ir, kur tik pasirodė, visur padarė gilų įspūdį; neilgai trukus, jau matome mėš jo vaisius.

Pirmučiausiai prasidėjo judėjimas Zamosto*) progimnazijoj. 30 sausį š. m. 3 ir 4 klamos mokintiniai pasakė kunigui, kad jie nebesimokisį daugiau maskoliškai tikėjimo dalykų. Kunigas išpradžių priešinos tam, bet matydamas, kad mokintiniai tvirtai laikosi savo ir ištikrųjų nėviens nebesimokina maskoliškai ir nebatsakinėja jam lekcijų, pats atsisakė nuo vietos.

Siedlcų vyrų gimnazijoj išpuolė 1 d. vasario nuo 8 iki 9 adynai išryto 7-oj klamosj katalikų tikėjimas. 7-oji klama yra ant pirmojo augšto ir tų pradėjo rinktis visi lenkai-katalikai mokintiniai. Inspektorius norėjo suturėti juos, bet mokintiniai parmušė jį ant žemės ir nuėjo savo keliu. 7-oj klamosj jau buvo lekcija ir mokintiniai pareikalavo kunigo Dubiševskio, kad jis išguldinėtų jiems tikėjimą lenkiškai. Kunigas nesutiko. Tada mokintiniai pradėjo mētyt rusiškus tikėjimo vadovėlius ir išėjo nuo lekcijos. Čia prisidėjo prie jų susirinkusieji kitų klamų mokintiniai ir jie visi, suėję į 7-ją klamą, ėmė draskyt ir mētyt per langus gudiškus katekizmus ir tikėjimo vadovėlius, o atėjus direktoriui pareikalavo, kad pas juos, kaip ir visose Lenkijos gimnazijose ir kaip įstatymai leidžia, būtų išguldinėjamas tikėjimas lenkiškai, o ne maskoliškai. Direktorius pasakė, kad tai esąs negalimas daiktas. Mokintiniai ėmė šaukti, kad jie nebesimokisį maskoliškai ir vėl ėmė draskyt tikėjimo knygas. Direktorius gavo viena knyga per galvą.... Tą dieną da buvo lekcijos visose klamosose, tik 7-oj nebuvo, nes tų buvo išmušti langai ir viskas išvartyta. Direktorius tuoj mušė telegramą pas Varšavos apygardos mokslo kuratorių ir pas apšvietimo ministerį. Mieste buvo toks

*) Žinias apie sumišimus lenkų-mokintinių daugiausiai surinkau iš № 2, 3 ir 4 „Przegl. Wszech.“, iš № 2 ir 3 „Przedśw.“ ir № 1 ir 2 „Żyzn.“

sujudimas, kad Siedlcų gubernatorius Subotin prisakė policijai ir žandarmerijai prisiruošti ir laukti. 4 vasarį direktorius šaukė nuo 9 adynos išryto paeiliui po vieną visus lenkus - mokintinius ir klausinėjo, ar jie sutinka su visais gimnazijos parėdymais. Visi mokintiniai atsakė vienodai: „Sutinkame su visais gimnazijos parėdymais, tik reikalaujame, kad būtų išguldomas mums tikėjimas lenkiškai“. Direktorius duoda jiems pasimislyti 10 dienų; mokintiniai drąsiai prašo atiduoti jiems popieras; direktorius sako, kad popieros busiančio galima gauti tik po 2 savaitių. Tada apie pustrečio šimto mokintinių pasiima knygas ir eina namon....

3 vasarį lenkės-gimnazistės Siedlcų mergelių gimnazijos surinko rusiškus katekizmus, keletą sudraskė, kitus sukrovė ties durimis, pasišaukė direktorių ir pasakė jam, kad daugiau nebesimokysiančios gudiškai tikėjimo. Mergelės-gimnazistės Baltstogės (Gardyno gub.) gimnazijos ir pareikalavo išguldinėjimo tikėjimo lenkiškai. 5 vasarį pėdomis kitų nuėjo ir Bialos vyrų gimnazija; pagaliaus neatsiliko ir Panevėžio (Kauno gub.) realinė mokykla.

Gandas apie toki drąsų mokintinių reikalavimą tuoj aplėkė visą Lenkiją. Iš visur pasipylė atsisaukimai ir padrašinimai tų jaunų kareivių; tėvai beveik visur gyre pasielgimą savo vaikų. Kunigai, ką išguldinėjo sukilusiose gimnazijose maskoliškai tikėjimą, patįs atsisakė nuo vietų, arba buvo priversti mokintinių ir šėip žmonių atsisakyti; tik Bialos gimnazijos kapelionas džiakonas Gurniak, jau daug užsitarnavęs maskolių akyse (jis net padėjo jiems uždarinėti katalikų bažnyčias!), išvien su gudų valdžia persekiojo mokintinius.

Gudų valdžia iš savo pusės nutarė kuo-rusčiausiai nubausti „pravadyrius“ tų „buntų“, kad kitur neišdrįstų sekti jų pėdas; ir štai da pagal buvusiojo apšvietimo ministerio Vanovskio parėdymą iš Siedlcų gimnazijos tapo išvaryti 29 mokintiniai (nors ir su tiesomis kitur įstoti, bet veikiausiai Maskolijoje jų niekur nebepriims); iš Bialos gimnazijos buvo išvaryti ant 10 dienų 25 mokintiniai, bet paskui leista buvo jiems sugrįžti; visiškai išvaryti tapo bene 5. Teip-pat leista buvo sugrįžti ir

202 Siedlcų gimnazijos mokiniams, kuriems buvo duota 10 dienų pasimislėti; grįžtant jiems, gimnazijos vyresnybė visai neklausė jų, ar jie sutinka mokintis maskoliškai tikėjimo dalyką, ar ne. Iš kitų gimnazijų nė vienas netapo išvartytas, bet tikėjimas išguldinėt lenkiškai da ir niekur neleistas: iki vakacijų jose visai nebuvo išguldinėjamas, nes rusiškai išguldinėt nė vienas kunigas nebeapsiimė, pagaliaus ir mokintiniai veikiausiai vėl būtų sukilę, jei tik koks išgama-kunigas būtų pradėjęs rusiškai išguldinėt.

Bet nežiurint ant tokio šarpaus nubaudimo Siedlcų ir Bialos mokintinių, judėjimas nuėjo tolyn. 20 d. kovo Pinsko (Minsko gub.) realinės gimnazijos katalikai-mokintiniai vietoj kalbėti prieš lekcijas lotyniškai maldeles, pakalbėjo jas lenkiškai. Paskui pasišaukė direktorių ir pareikalavo, kad pas juos būtų įvestos maldelės prieš lekcijas ir po lekcijų ir išguldinėjamas tikėjimas lenkiškoj kalboj. Direktorius pasakė, kad tai esą negalima ir liepė jiems išsiskirstyt, o pasilikti tiktai maištininkams. Bet išėjo vos 8 žemesniųjų klasių mokintiniai, o visi pasiliko. Direktorius pradėjo tyrinėti, bet nieko nepešė: visi mokintiniaiėjo išvien ir reikalavo išguldinėjimo tikėjimo lenkiškoj kalboj, nurodydami ant Vžesnės. Per tikėjimo lekciją pirmoj klasoj, išskyrus keletą, visiškai neatsakinėjo kunigui ant jo klausimų. Ant rytojaus vėl pasimeldė mokintiniai lenkiškai, o kada kunigas pradėjo šeštoj klasoj išguldinėt maskoliškai tikėjimą, mokintiniai išėjo iš klasių. Direktorius uždarė tikėjimo lekcijas ir sušaukė tėvus, bet tėvai visi, išskyrus porą baltgudžių, pagyrė savo vaikų pasielgimą. Atvažiavo Vilniaus apygardos kuratorius Popov, bet ir nieko nepešė. Kartu su kuratorium atvyko iš Minsko prokuratorius, žandarai ir daugelis šnipukų. Tėvai nutarė kreiptis pas arcivyskupą Klapataucką, kad jis padėtų jiems rūpintis apie išguldinėjimą tikėjimo lenkiškoj kalboj. Tuo tarpu direktorius vėl pradėjo versti mokintinius, kol kas bus, mokintis maskoliškai. Didesnėji dalis sutiko, bet 22 augštesniųjų klasių (išviso augštesnėse klasose buvo 50 katalikų-mokintinių) stačiai atsisakė. Tikėjimas iki

vakacijų ir Pinske visai nebuvo išguldinėjamas, bet tie 22 mokintiniai tapo tuo-tarpu išvaryti iš gimnazijos; 11 iš jų net buvo liepta tuoj išvažiuot iš miesto.

Sukilusieji lenkai-mokintiniai da nelaimėjo galutinai, bet pradžia jau yra! Jei tik jie neapsileis ir toliau varys pradėtą kovą, nepaisydami ant persekiojimų valdžios ir nesibijodami aukų, jie tikrai laimės, kaip laimėjo 1897 m. Mintaujos didvyriai. Lenkų visuomenė laiko jų pusę ir, kaip galėdama, rupinasi jiems padėt: vienoj Varšavoj iki pradžia balandžio mėn tapo surinkta išvytiems Siedlcų ir Bialos mokintiniams 5000 rublių; renkami teip-pat jiems pinigai Galicijoje ir visur, kur tik daugiau yra lenkų. Šitas pasielgimas Maskolijos valdžios su lenkais-mokintiniais apgarsėjo visur, kaipo „antroji Vžesnė“, „Vžesnė Maskolijoje“ ir visur da labiau sukėlė lenkų jausmus prieš maskolius, ir galima tikėtis, kad dabar, po vakacijų lenkai-mokintiniai vėl pareikalaus savo tiesų, o kartu su jais pareikalaus ir tie, ką pereitą žygį da visai nebuvo pareikalavę.

Tikimės, kad nuo lenkų neatsilikis ir lietuviai. pirmiausiai Senapilės ir Suvalkų gimnazijų, o paskui ir Mintaujos, Liepojaus, Šiaulių, Rygos ir kitų gimnazijų. Lenkams-mokintiniams bent pačioj Lenkijoje jau veikiausiai leis gudų valdžia dabar, po vakacijų visur išguldinėt tikėjimą lenkiškai, jei tik jie da kartą drąsiai to pareikalaus, bet lietuviams da prisieis nuo pačios pradžios pradėti čia kovą. Štai koki cirkuliarą*) išleido Varšavos apygardos kuratorius po minėtųjų sumišimų Lenkijos gimnazijose:

„Dėlei pakėto Varšavos mokslo apygardos kuratoriaus klausimo, lokij kalboj turi but išguldinėjamas katalikų tikėjimas mokintiniams-katalikams, ne lenkams ir nenorintiems mokintis lenkiškos kalbos, ministeris apšvietimo pranešė kuratoriui, kad tokiems mokintiniams reikia išguldinėti tikėjimas rusišk koj kalboj“.

Iš šito cirkuliaro mes aiškiai matome, kad lietuvių laukia ateityje tokia-pat kova dėlei išguldinėjimo tikėjimo, kokią mes matėme Lenkijoje. Bet kovot su valdžia — tai jau nebe-naujiena lietuviams; jei jau vaikai prade-

*) Žr. N 82 „Russk. Vied.“; čia yra sutrumpintas tas cirkuliaras.

damųjų Veiverių mokyklų mokėjo iškovoti pereitą rudeni lietuviškus „Katekizmus“, spausdintus lietuviškomis raidėmis (žr N 2 „Uk-o“), tai, galime tikėtis, juo labiau mokės kovoti už savo tiesas gimnazijų mokintiniai, turėdami dar-gi tokius, kaip čia parodyta, paveikslus.

Mokintinių draugas.

Apie valdymą parapijų turto.

Terp parapijonų ir jų dvasiškų ganytojų — kunigų kaskart daugiau atsiranda barnių ir nesutikimų. Šaltinių šių barnių dažniausiai buna, klausimai tvarkos ir rėdymo suplaukiančių bažnyčion turtų. Paklausk šiandien ko nori, kas parapijoje yra pilnu gaspadorium ir be išėmimo gausi atsakymą, juog tokiu gaspadorium yra kunigas-klebonas arba paskirtasis parapijos administratorius. Dalykas jau ant pirmo pažvilgio gana keistas: vieni krauna turtus ir deda visokias aukas, o kiti, kurie nieko neduoda, gaspadorauja ant kitų sudėtų pinigų. Panašaus gaspadoravimo niekur kitur šiandien užtėmyti negalima: visur, kas duoda ant kokio užvedimo pinigus, tas ir gaspadorauja. Daryti-gi teip, kaip daro kunigai, — tai ant savo galvos priiminėti visokius užmėtinėjimus, kurie dažnai gali buti ir neteisingi. Tulas jau bešaukia, juog kunigas pinigus, bažnyčiai statymui surinktus, prakišo, ant savo reikalų išleido ir tt.

Dėlko teip yra? Vien dėlto, juog ans nėra matęs patvirtinimo, ant ko tie pinigai yra išėję. Neturėdams žinios, toksai parapijonas jau išmislinėja visokias spragas, kame kunigas galėjo sukišti parapijonų pinigus. Ak, net jau perdaug turime visokių žinių, kaip ir kur kunigai pinigus blaškinėja, perdaug girdime visokių šnekų apie godumą kunigų, apie norą jų ištraukti kuo-daugiau nuo parapijonų. Šiandien toksai jau padėjimas kunigo, juog panašioms zaunoms kelio neužstosi. Tegul buna kunigu nors teisingiausias žmogus, ir tas mėgstantis kritiką parapijonas visados išras ant jo ką pasakyti. „Va, ans važinėja gerais arkliais, geria brangų vyną, o už keno tai pinigus? Žinoma, kad už mūsų. Tai negi

ans nėra lupiku, skriaudėju mūsų? Toks jau protavimas prasto kaimiečio, ir apie permainingą jo privalo daboti ne tik mes patis, bet ir kunigai.

Bet kaip tai padaryti? Kuo galima apginti kunigus nuo tokių užmėtinėjimų? Tam tikslui, man rodosi, yra tik vienas kelias. Kunigai privalo atsižadėti nuo vedimo gaspadorystės parapijose, nuo viso to užsiėmimo, kursai yra sujungtas su krikštu, mišioms ir tt. Apie įplaukimą pinigų į bažnyčios yždą privalo daboti ne klebonai, bet patis parapijonai per savo išrinktuosius, po priežiūra kurių privalo pasilikti ir visas yždas. Prie maldų, prie šnekučiavimų su Aukščiausiu nesmagu barškinti grašiais: tokius pirklius patsai Dievas išvaikė iš bažnyčios!

Tulas pasakys: „tuščia svajonė — nėvienas klebonas nenorės atiduoti savo ineigų kontrolei parapijonų“. Teisybė, išsižadėti tokios naudos ir šiltos vietelės yra sunku klebonui, labiausiai jeigu jis pats nesupranta naudos tokio išsižadėjimo. Negalime abejoti, juog kunigų daugumas stengsis pasilikti prie senosios praktikos. Bet stiprumas ir spēka parapijos pridera ne nuo kunigo, bet nuo parapijonų. Jeigu anie mokės pastatyti savo reikalavimus, jeigu jie persitikrīs, kad ši tvarka bažnyčioj negera, tai kunigas turės nusileisti, turės tiktį ant to, ką jie nuspręs.

Turime pripažinti, kad jeigu šiandien sunaudojime bažnyčios turtų matome didelę netvarką, tai tame kaltė ne tik kunigų, bet, rodos, da didesnė pačių parapijonų, kurie visą gaspadorystę, atidavė tam kunigui. Po teisybei tos gaspadorystės parapijonai niekados ir neturėjo, nes pas juos niekados nebuvo išdygusi mintis, juog jie tur tiesą gaspadorauti. O kad jiems ši tiesa tikrai priklauso, tai tą patvirtina net patis įstatymai valdžios „apie sunaudojimą bažnytinių turtų“,*) kame skaitome:

Art. 122. Klebonai privalo priklausančius bažnyčioms turtus užlaikyti ir nevienyti jų su savo manta, o taipogi apie sunaudojimą ir jų išdavimą savo vyresnybei išduoti atskaitą.

*) Tiesų surinkimas t. XI, knyga I, skyrius I, perskyrimas II, padalinimas II.

Art. 123. Smulkmenose gaspadoravimo ant bažnyčios turtų t. kame nėra paskirta ypatingų tiesų, klebonai privalo elgtis pagal įstatymus, pridėtus prie šios sklaistos, sulyg gaspadoravimo prie bažnyčios šv. Katrinos Petrapilėje.

Iš septyniolikos atskirų įstatymų apie sunaudojimą turtu prie bažnyčios šv. Katrinos gauname patirti, juog tvarką jos veda klebonas, jo pagalbininkas ir du bažnyčios starostu, išrinktu iš parapijonų tarpo. Be žinios šių starostų iš bažnyčios įeigų negal būti išduotas nėvienas skatikas, lygiai kaip ir visi įplaukimai pasilieka jų kontroliuojami. Viskas lieka užrašyta į knygas, duodamas peržiūrėti ant parapijonų susirinkimo. Kunigai apturi už savo triusą algą, paskirtą parapijonų, o visus įplaukimus už krikštus, mišias ir tt. atiduoda starostoms, kurie įtraukia juos į knygas.

Tokia yra tvarka rėdymo bažnyčios šv. Katrinos, prie kurios yra gimnazija ir teip mokyklos mažiems vaikams. Tokią tvarką pagal tiesas viešpatystės privalome ir mes turėti savo parapijose. nes mūsų vyskupystėms ypatingų tiesų nėra paskirta.

Nieko iš to mes neturime, nes nieks iš mūsų nesi-rupina įvykdyti tokias tiesas gyvenime. Tame jug kalti ne kunigai, kurie patis nuo didesnės saualės nemokėjo atsižadėti, bet mes parapijonai, kurie ikišiol nepažinojome ir nemokėjome ginti savo tiesų. Todėl didesnę atidą privalome atkreipti ant platinimo supratimo šių tiesų, o ne užsiimti vien niekinimu ir pludimu kunigų; iš to pludimo išeina nauda tik jiems patiems, o ne kam kitam.

Berželis.

Nuo Red. Autorius, aiškindamas priežastis parapijų netvarkos, daugiau apkaltina parapijonus, ne kaip kle-bonus. Autorius sako: „pas parapijonus niekados nebuvo išdygusi mintis; juog jie tur tiesą gaspa-dorauti... jie nepažinojo ikišiol savo tiesų ir nemokėjo jų ginti“. Apreikšdamas parapijonų ne-kaltybę ir podraug juos apkaltindamas, p. Berželis netei-singai juos apsudija.

Be to p. B. užtémija, kad mes užsiimame „vien niekinimu ir pludimu kunigų“. Tuo-tarpu to negali užtėmyt mūsų laikraščiuose.

1. Atsitinka papeikimas kunigų, kritika jų darbų teip jau, kaip ir valdžios tarnų: staršinių (vaitų), daktarų ir kitų žmonių;

2. tas papeikimas — ne mus išmislas; jeigu kartais ir patenka į laikraščius kokia klaidinga žinia, tai ne yra talpinimas „pludimų“. bet nežinojimas tikro dalykų stovio, nepažinimas doriškos vertybės savo sandarbininkų ir negalėjimas kontroliuoti žinių teisingumo;

3. neturėdami kitokio ginklo apgynimui teisybės, mes bent talpiname atsiliepiamus, apginančius apkaltintuosius, dagi valdžios tarnus*) ir susekę skelbikus ne-teisingų žinių, mes vėliaus priimame jų žinias su neišsitikėjimu.

Klebonas.

— Tu. Jonai, palauk manęs; — tarė man Kazys Petroniukas — aš turiu užėti dar pas kunigą Giedriką.

— O ko tau tę? — užklausiau jo.

— Tai teip... noriu jam „Anykščių Šilelį“ užnešti.

— Gerai, palauksiu, — atsakiau aš — tiktai, žiurėk, neužtruk ir... klebono nesusitik!

— Gerai, gerai — atsakė juokdamasi Kazys ir nuėjo į kleboniją.

Aš pasilikau laukti prie arklių. Neatmenu, ar tai buvo nedėlios diena, ar teip kokia šventė tiktai atmenu, kad buvo graži vasaros diena ir jau gana vėlus laikas, ir mums su Kaziu Petroniuku skubinau reikėjo važiuoti į vieną sodžių, kur mus užprašė Onytė S. ant vakaruškų. Aš tada jau baigiau gimnaziją ir buvau geriausiu draugu Kazio Petroniuko, su kuriuo pasižinau iš pat mažų dienų ir kurį skaičiau už aukso vaikiną. Jis buvo paprastas sodžiaus bernelis, bet vistik labai skyrėsi nuo kitų savo kaimynų. Pramokytas skaityti, jis pats per save išmoko puikiai rašyti ir turėjo didžiausią prisirišimą prie knygyčių ir laikraščių. Pasipažinodamas-gi su apšviestesniais žmonėmis, jis išsilavino ir įgijo kitokesnias pažiūras ant gyvenimo. Reikia dar priminti, kad jis puikiai mokėjo

*) Žr. „Neteisinga žinia“ M 5 „Uk-o“.

platinti A. parapijoje knygutes ir laikraščius, jei tiktai pats galėdavo jas gauti. Dėlto nėra stebėtina, kad Petroniukas buvo pristatytų knygų ir kai-kuriems kuni-gams. Ne visiems, žinoma, tokie Petroniuko darbai patiko. Bet aršiausiu priešu jo darbų pasidarė A. klebonas, ir dėlto aš, nors ir nieko ypatingo nemisly-dams, panorėjau Petroniukui su juo nesusitikti.

Negalima sakyti, kad klebonas būtų buvęs baisus arba biaurus žmogus. Kai-kurie parapijonys pakalba, kad kartais klebonas moka ir išplėsti nuo žmogaus, bet abelnai visi jį guodoja ir klauso. Žilas, ligotas senelis, jau seniai užsigyvenęs A., bet, kaip jis pats išsitarė, labai neužkenčias „litvomanų“ ir „ateušu“ (bedievių). Pirmą klebonas matė, kad tik praščiokėliai kalba lietuviškai, šunbajoriai, bajorai ir visi apšviestiesniejie — lenkiškai, ir jam išsirodė, kad taip ir turi būti. Bet ilgainiui klebonas pradėjo tėmyti tulas atmainas: štai atsirado gimnazijų mokintiniai, kurie parvažavę namon su visais kalbėjosi savo prigimtojų kalboj ir gyrė tą kalbą, o paskui jų pėdomis pradėjo sekti ir kiti; ir ne tiktai bet su kuo šitie naujatikiai nenorėjo kalbėti lenkiškai, bet dar-gi ir su pačiu klebonu, ir ne tiktai kalbėti, bet ir susieiti. Tokia permaina klebono akyse pasirodė šventvagyste. Negana to: seniaus visi tokie mokintiniai daugiausiai eidavo į seminariją, dabar-gi klebonas patėmijo, kad į seminariją nelabai kas benori eiti, bet keliauna ar į augštesnias mokyklas, ar kur kitur. Pagaliaus tiesiog persigando klebonas patyręs, kad mokintiniai skaito lietuviškas knygutes ir dalinavi jas tarp savęs. Nestebėtina, kad jis pradėjo baisiai jų nekėsti, matydamas jose šaltinį negeistinių pagal jo nuomonę pasekmių. Ir klebonas pradėjo kovoti: prisakinėjo tėvams deginti knygutes, kurios žudo jų vaikus, plakti juos, varyti į seminariją, o kurie neklauso, tuos pristatyti prie arklo. Pasi-saukęs kokį mažą mokintinį ir jo motiną pas save, liep-davo jam kalbėti su juo lenkiškai, arba ir gudiškai, jei lenkiškai kokio žodžio nežino, tiktai ne lietuviškai. Motina bučiavo klebonui rankas, dėkavojo už rodą, bet niekas negelbėjo. Klebonas prikalbinėjo tėvams, tėvai

pyko ant vaikų, vaikai ant klebono. Nieks iš mokintinių nenorėjo su juo matytis, o jei netyčia kada kur jį susitikdavo, tai tas susitikimas pasibaigdavo kuo-norint ypatingu.

Teip šiuo kartu atsitiko ir su Kaziu, kuris skaitėsi mokintinių ir studentų bendru.

Neprašė ir pusvalandžio, kaip pamačiau Petroniuką grįžtantį nuo klebonijos. Aš nusistebėjau, pamatęs užkaitusį ir raudoną jo veidą, o akis žibančias, kaip žarijos.

— Bet tu, brolau, grįžti kaip iš pirties arba po muštinių! — nusijuokiau aš. — Pasakyk, kas nutiko?

— Paskui pasakysiu, — atrėmė užkimusiu balsu, žiurėdamas į šalį. Kazys — važiuokime.

Atsirišom arklių ir išvažiavom iš miestelio.

— Na, tai kas nutiko? — užklausiau Petroniuko, norėdamas greičiaus patirti priežastį jo permainos.

— Ar tu žinai ką? — tarė antgalo atsigręžęs į mane Kazys — mūsų klebonas tikras žandaras!

— Ee, — susipratau aš — tai tu su klebonu pešeisi? Nu. nu, pasakyk, kaip tę atsitiko?

Kazys užsidedė išsėmęs papirosą ir šiteip pradėjo pasakoti:

— Einu, kad tu žinotum, aš į kleboniją, žiuriu: ant prieangio sedi klebonas. Priėjau, pakėliau kepurę ir noriu keliauti toliaus, bet jam, turbūt, nepatiko, kad rankos nepabučiavau. „Ar ant mišiu atnešei?“ — užklausė — „Ant mišiu“ — sakau. — „Tai duok man!“ — „Kad, sakau, aš noriu kunigui Giedrikui“. — „Jug ir aš galiu atlaikyti mišias!“ — tarė vėl klebonas. — „Tai kas, sakau, man kunigas Giedrikas pažįstamas, ir teip aš turiu reikalą su juo pasikalbėti“ . . . — „Mm — numykė klebonas ir, atsikėlęs nuo kedės, priėjo arčiaus: „O ką tu čia, sako, balvonai, neši už ančio?“ — „Nieko, sakau, nenešu, ir tamistos prašom, sakau, be reikalo nesirupinti ir nesilojoti; tai klebonui ir nepritinka“. — „Parodyk, ką čia neši?“ — suriko klebonas, nusitvėręs mane už čerkezo ir kišdamas už ančio ranką. Aš supykęs net pastumėjau kunigėlį: „Ką čia, sakau, tamista landžioji, kaip koks raudonsiulis, mą už ančio!“ . . .

Kad tu žinotum, tik susitūrėjau neužvažiuavęs jam per nosį — teip buvau perpykęs.

— Na, o klebonas ką ant to? — užklaūšiau Kazio.

— Klebonas visas perbalo ir pradėjo rėkti: „*Von tu nuo mano akių! kad aš čia tavęs daugiau nematyčiau! Tu mažą kleboniją nori užkrėsti, šėtone! Policijai apskūsiu!*“. Ir daugiau dar rėkavo klebonas, bet aš kuo-greičiausiai sprukau, — jug ištikrųjų baisu užkrėsti kleboniją eilėmis vyskupo Baranauskio...

— Tai tau reikėjo parodyti, kad ta knygutė parašyta vyskupo Baranauskio, ir būtų nustojęs rėkauti.

— Tai, tokiems ar rodysi, ar ne — vis-tiek lietuviško nekenčia — atsakė man Kazys.

— Bet už tai lietuvišką duoną labai mėgsta!

— O, tai kas-kita! — tarė Kazys — prie lietuviškos duonos visi, kaip musės prie medaus, limpa!

Teip bešnekant privažiavome ir sodžių, į kurių mus buvo užprašiusi Onytė S.

O ką! — tariau Kaziui, kada mes privažiavome Onytės kiemą — atiduok tą knygutę Onytei pasiskaityti.

— Aš ir be tavo rodos misliju teip padaryti — atsakė Kazys — Klebonas mislija, kad jei jis lenkiškai marmatuos, tad ir jo avinyčia, paskui ji bėgdama, bliaus lenkiškais balsais, bet apsirinka: skaitytojų rasiu ir be klebonijos — lai tiktai buna ką skaityti!

Tuo-tarpu duryse pasirodė Onytė ir užprašė mus į vidų...

Jonas Barzdyla.

Žinios.

Iš Lietuvos.

Kova valščionių su savo „ponais“. Žeimio (Panevėžio pav.) valsčiaus viršininkas (staršina, vaitas) — Pronckunas. Jau ir kaip-kurie to valsčiaus pardavadausiai nebeiškentę sako: „Ileisk tik velnią į bažnyčią, — jis ir ant Dievo stalo užlips! (žr. № 8 „Nauj.“ Red.).

Pronckunas netolie to buvo benubėgęs. Visur, kur tik galėjo, jis su raštininku uždėjo valsčiui mokesčių,

išviso apie 800 rub., o sausio 12 praėjusių metų valsčiaus susiejime pasakė, kad pasilieka tie-patįs mokesčiai, kur buvo už praėjusius metus. Vieni skyrėjai tuojau pasirašė, kiti abejodami visiškai nesirašė, o da kiti už kelių dienų, pamylėti pas patį Pronckuną, jo namuose pasirašė. Tokiu būdu išėjo visai nebutas sprendimas.

Gruodžio 1 d. praėjusių metų, kuomet valsčius skyrė staršina, Prockunas išvarė visus skyrėjus iš raštinyčios ir, atgal išaukdams po vieną, klausinėjo jų, ką jie nori staršinoms išrinkti. Toks skyrimų budas Žeimio valsčiuje nevartojamas. Ir Pronckunas prasikalto nevartodams paprasto valsčiaus skyrimo budo.

Doresniejie vyrai, nebenorėdami leisti Pronckunui savaip viešpatauti, 6 d. gruodžio skundėsi tarpininkų susivažiavimui, kad, 1) jis prisisavino viso valsčiaus tiesas, tegalėdamas tik pirmsėdžiauti, 2) prieš skiriant skyrėjus girdė, 3) užima dvi vieti — antra jo vieta bankoj; todėl daug skyrėjų nesažiningai balsuoja, 4) tardomas yra, kaip nutariamas Žeimio bankos vagystėje ir 5) neišduoda kopijų valsčiaus sprendimų sausio 12 ir gruodžio 1 diens.

Prieš tą skundą ir jau buvo skundai; bet jų nieks neklausė: pinigai, turbūt, neleido klausyt.

Kaip matėme sausio 12 praėjusių metų atsirado „nebutasis sprendimas“. To-paties mėnesio 18 keletas vyrų reikalavo jo kopijos. Staršina nedavė. Tą-pačią dieną jie mušė telegramą tarpininkui, skųdami staršina. Tarpininkas patsai atvažiavo patirti, kas pasidarė. bet nieko blogo nerado. Tuokart jie skundės Kauno sudo prokurorui. Skundo punktai buvo tie - patįs: 1) staršina įstatymais nusikaltęs, nes padarė sprendimą, kurio ir butė - nebuvo, 2) lig išsiaiškįs reikalas, jis turi but savo vyresnybės neleidžiamas prie darbo. Prokuroras tą skundą nuleido tarpininkų susivažiavimui. Ištę nė-jokios žinios negavo lig gruodžio 6 dienai.

Teisybė, tiems vyrams, kur skundės, net širdis apkarto: tiek visokių žygių ir vis niekams. Bet iš to

jie nenuliudo ir nesudėjo rankų, o toliau pradėtąjį darbą varė, nes matė, kad tik varna varnai nenori akies kirsti.

Sausio 14 šių metų skundui peržiūrėti tarpininkų susivažiavimas pasiuntė į valsčių tarpininką. Tarpininkas atmetė visus skundo punktus, kaip neteisingus, nors skundėjai jam aiškino, kad jis patsai teip kalbėdamas nenusimano, ką sako. Paveizdan, tarpininkas visų visiems privadžiojo, kad staršinos skunde turi pasirašyt penktoji dalis visų valsčionių, o ne skyrėjų. „Kam-gi tuokart skyrėjai būtų, jei jie negalėtų daryti vardanų, kur juos išskyrė“? — klausė jo kaip-kurie skundėjai. Ponas nutilo it žemė. Paskui jis užmėtinėjo, kad vėlu skundas paduotas. Atrado, kad nevėlu, kaip tik laiku. Nors ponui stačiai nebebuvo ko sakyti, bet skundą atmetė.

Tuokart jie jau skundėsi ministrui vidaus dalykų. Punktai tie, patys, kur buvo tarpininkų susivažiavimui parodyti ir da nauji pridėti: 1) valsčiaus vyriausybė nesiteikia nuodugniai peržiūrėti valsčiaus blogų darbų, 2) staršina kartu su savo raštininku — Šablinskiu padirbo „blogą sprendimą“ (podložni prigovor), 3) visam reikalui patirti reikalingas tam-tikras iš ministerijos žmogus.

Ištirti atvažiavo tas-patsai tarpininkas. Jis tardė skyrėjus, ar jie geruoju ir tuoju sutiko valsčiaus sprendime pasirašyti, ar kaip kitaip. Pronckunas su raštininku anksčiau gavo žinot, kad tai klausinėjama bus. Todėl reikalinguosius žmones gerai pamylėjęs priprašė, kad jie nesisakytų teisybės. Ir tie nesisakė. Melavo net tokie žmonės, apie kuriuos gėda būtų teip pakalbėti. Bet vienas, antras atsirado, kur visą teisybę pasakė. Ir to pakako, nes visa perdaug-daug aišku buvo.

Iš kaltininkų akių matyt buvo, kad ši kartą jiems nebepasisėkė išsisukti: nuliudė buvo ir pikti, kaip velniai.

Neilgai trukus atėjo raštininkui Šablinskiui žinia, kad jis atsitrauktų nuo vietos. Kas su Pronckunu, pakol da nėra žinios.

Nors kartą atsimokėsime už jų darbus!

-o-.

Sprendimas valsčių mokesčių. Sausio 14 susirinkę Žeimio (Panev. pav.) valsčiaus skyrėjai sprendė šimetinius

mokesčius. Į susirinkimą buvo ir tarpininkas atvažiavęs.

Skaitytojas busi jau kuomet buvęs valsčiaus susiėjime ir matęs, kaip sprendžia tą mokesčius. Po teisybe, visą, kas reikalinga nusprendžia staršina (vaitas) su raštininku — ne, ką aš sakau — raštininkas su staršina, nes staršina visuomet gan-greit — gera raštininkui klumpė, o ne kas kits. Taigi, raštininkas su staršina sustato, parašo ir greit-greit skyrėjams perskaito, kad skyrėjai nesuprastų, kas buvo parašyta. Jei da pažiūrėsime, ką mūsų skyrėjai iš viso supranta, pamatysime, kaip raštininkui beskaitant jie žiurdami pro langą tik varnas skaito.

Ir ši kartą raštininkas pamėgino teip daryt, kaip visuomet darydavo. Bet atsirado viens, kits skyrėjas ir ėmė suturėt, kur jiems kas nors neaišku buvo.

— Kas tai tie pinigai, kur skiriami staršinai su raštininku pasivažinėti? — klausia vienas skyrėjas.

— Tai rudenį į Rozalimą nuvažiuot — aiškina raštininkas.

— O iš savo algos negalite pasiimti tų pinigų? — atsako tas-patsai skyrėjas.

— Ir kur jiems dėti tie 25? — atsiliepia antras skyrėjas.

— Kur dėti ir tu gal atrastumei. Bet jų visiškai nereikia ir tiek! — atsiliepia kažin-keno balsas.

— Visi kiti skyrėjai tyli — matyt sutinka palikti paaiškino tarpininkas. Raštininkas toliau skaito: „Valsčiaus staršinai gyvais pinigais 600 rub. ir pylos surinkti — rugių, miežių ir kviečių brangumu 200 rub.“

— Grūdų visai nereikia, ne! — rėkia kažin-keno balsas.

— Staršinai užtenka ir 100 rub., kaip pirma buvo! Jis pats užsidėjo tą antrą šimtą!

— Vienam 500, o antram 100 pakanka! Vistiek jie plėšia nuo mūsų!

— Kaip staršina nori, tegul teip bus!

— Uždėt, uždėt! Kas čia manta!

Ir bematant pakila užesys. Bet tarpininkas, sudraudęs visus, gražu prašo jų pridėti: „Broliai mano,

draugai mano (tarpininko žodžiai), iškur jie gyvės, valgys, negaudami nuo jų. Bukite, kaip žmonės“!

— Tokiems žmonėms tokia ir alga, ką čia! — atsiliepia vienas skyrėjas.

Mato tarpininkas teip nieko neveiksias. Ima ir šaukia į vieną pusę tuos, kur nori duot 100 rub., o į antrą, kur 150 rub. Atsirado daugiau tokių, kur davė 150. Paskui vėl skiria; kur duoda 200 rub. į vieną pusę, kur 150 — į antrą. Davusiųjų 150 rub. daugiau buvo. Tarpininko suktumu staršina gavo 150 rub. Nė tau, nė man, skaitytojau, ne naujiena bus, kad tais pinigais, kur užsidėjo, pasidalys tarp savęs tarpininkas su staršina. Tai paprastos pas mus daiktas. Mėgino tarpininkas ir grūdus raštininkui užturėt, bet neveikė: pakako žmonėms mokslo.

Raštininkas toliau skaito labai greitai: „Valsčiaus kurai (skaitant pristatymą, kapojimą ir t. t.) — 120 rub. Pristatymas valsčiui medžių, supiaustymas ir tt. 75 rub. Valsčiaus knygoms ir blankoms — 150 rub. Kanceliarijos išlaidoms — 60 rub. Visokiems valsčiaus padarams ir įstatymų knygoms 25 rub.“ ...

— Palauk, palauk tamsta! — rėkia vienas skyrėjas. — Kaip čia yra? „Valsčiaus knygoms — 150 rub. ir įstatymų knygoms — 25 rub.“? Ar kasmet įstatymus perkamės?

— Ogi valsčiui suolus ir kėdes ir kasmet naujus dirbamės? — rėkia kitsai skyrėjas.

— Kaip čia su tais medžiais jie daro?! — klausia balsu trečias skyrėjas.

— Ką jūs norite, ką nesuprantate!? — apmaudu perimtas, akis išvertęs, rėkia ant visų raštininkas. — Jei nesuprantate kalbos, tai tylėkite ir gana, nebliaukite kaip galvijai!

— Tėvelis, mat! pamokslą jis mums pasakys! — balsu kaži-kas sukalbo.

— 25 rub. nereikia ir tiek; įstatymų knygos yra, ko da vėl! — atsiliepia kito balsas.

— Senosios knygos paseno, sudrisko — paaiškino raštininkas.

— Skaityt iš jų da gali?

— Galiu.

— Tai ką čia bekalbėti? Toliau tamsta skaityk.

Raštininkas vėl skaito, bet vėl teip-pat: „Valsčiaus mokyklos knygoms paskirta 30 rub. Knygų viršams ir vaizdams — 24 rub. Dovanoms baigusiems mokyklą mokiniams — 12 rub. Kanceliarijos išlaidoms — 24. Žurnalams ir blankoms — 12. Visokiems mokyklos daiktams — 25. Mokyklai reikalingiausiems laikraščiams ir žurnalams — 15 rub. 30 k. Mokyklos knygynui — 5 rub. ir 15 k“....

— Nieko nesuprantame, nieko! Pamažiau! — rékia raštininkui keletas balsų, bet jis neklauso ir tuo greitumu toliau skaito. Skyrėjai ėmė užti, judėti.

— Ar nenutilsite jųs, žvėriai!! Žvėriai kokie, o ne žmonės!... Visus aš jus patubdysiu! — užriko jau tarpininkas.

Zmonės nutilo murmėję — pabijojo grėsimo. Raštininkui toliau beskaitant da vienas, antras šį-tą patėmijo ir tiek — nutilo ir tie-patįs.

Tarpininką pasikvietę manė geriau padarysį. Bet kur tau! Toks valsčiaus susiėjimas da pirmas Žeimyje. Išdrįso stačiau pakalbėti tik keli vyrai ir visi gangreit *latviai*. Bet pradžia jau yra. Jai prisižiuri ir padeda kur šviesesni lietuviai. Tamsiejie-gi da išdrįstų parduoti ir savo pačią ir da vidury dienos.

Rodos, tik menkas skyrėjų pasipriešinimas tebuvo, o jo vaisius nemažas — 500 rub. su viršum numušti. Kiek da liko tokių pinigų, kaip va: „Valsčiaus tvoroms — 36 rub. Mokyklos tarnui — 150 rub., mokyklos šviesai — 70 rub. Valsčiaus šviesai — 72 r.“.... Jug tai kasmet tos tvoros lūžta ir kas mielą žiemos vakarą vis tai liamputės tebesmilksta! Mokyklai apšluoti paskirta 150 r., o vaikai patįs sau šluojasi! Kiek da galima būtų sumažinti pavasarinės, jei daugumas skyrėjų neskaitytų varnų, žiurėdami pro langus! *Skyrėjas.*

Parapijonų prašymas. 13 d. liepos atsiuntė mums tūlas tautietis kopiją *Radviliškio* par. parapijonų prašymo vyskupui. Talpiname čia ją žodis į žodį, tik rašybą porkeisdami.

Jo Ekscelencijai Ponui Vyskupui Žemaičių Vyskupijos.

Parapijonų Radviliškio parapijos, Panevėžio pavietos
Pakarniausis prašymas.

Pradžioje praėjusių metų paskirtas tapo į mūsų parapiją kunigas Stanoslovas Eidrigevyčius, kuris savo nepriderančiu pasieligimu daugel blėdies daro tikėjimo reikaluose; ir taip:

1. Pasimirė 10 metų duktė biednų šeriko *Tabokinės* dvare Pranciškaus Sokolovskio; tėvas to vaiko, nunešęs pazvanus, meldė kunigą Eidrigevyčių, idant palaidotų su šv. mišiomis į Radviliškio kapus; ir ant to sulygo kunigas užu 3 rublius, paliepdams atvežti nabašninkę į bažnyčią ant antros dienos nuo ryto. Bet kada atlydėjo 9 valandoj nuo ryto, tada kunigas, pasitikęs zakristijoj tėvą, šoko barti sakydamas, kad pasivėlinę esate, nes jau mišios šv. atlaikytos; ir dar rusčiai užklausė: „o dabar, jei nori idant palaidočiau į kapus, kiek primokėsi“? Nors ir darodyta buvo, juog negalėjo anksčiau kaip 9 valandoj atlydėti iš priežasties toľumo ir blogo keliaus, kunigas supykęs numojo su ranka ir nepalaidojo į kapus, nes biednas tėvas, neturėdamas su savim nei kapeikos pinigų, negalėjo nei kiek pridėti.

2. Teipogi pasimirė senutis, 80 metų brostvininkas Vitkevvyčius, kuris per ilgą savo amžių nešdavo kryžių apie bažnyčią laik: procesijų; užu savo padorą gyvenimą buvo didžiai guodojamas ir per tai norėjo parapiją priderančiai pasitikti ir palaidoti; bet juog buvo tai žmogus neturtingas ir nėjokios mantos nepaliko, tada su nus jo, teipogi biednas puodžius, nunešęs 3 rublius, meldė kun. Eidrigevyčių, idant palaidotų tėvą su šv. mišiomis ir ant kapų pasakytų pamokslą susirinkusiems; bet kunigas nėjokio pasitikimo nedarė, o į kapus išmierkavojo paleisti drauge su kitu nabašninku, ir ant jo kapo neįjokio pamokslo nepasakė.

3. Pas ligonius dėl prigatavojimo ant smerties, ypatingai iš vakaro arba nakties laike ne visur važiuoja; teip atsitinka, jog nusiųsta padvada turi laukti pas kunigą per visą naktį iki dienos, kaip tai buvo *Tatarkalnių* sodžiūje, kur susirinkę žmonės pas ligonį laukė nuo vakaro per visą naktį, o tikt ant rytojauš kunigas važiuavo; gerai dar ir ligonis sulaukė, bet kiti ir pamiršta nesulaukdami kunigo, kaip tai *Kočenų* sodžios Portunata Jurenienė ir *Ločių* Jadvyga Kudulienė, nors ir buvo arkliai nusiųsti savam laike. Kada atsitinka kam reikalas atvežti kunigą pas ligonį iš vakaro arba nakties laike, tada mes kreipiamės pas kunigus aplinkinių parapijų, bet kaip mūsų parapiją atsiranda terp trijų upių: Nemunėlio, Apaščios ir Gervės, todėl pavasario ir rudenio laike nevisados galima yra parvežti pas ligonius.

4. Vazinėdamas su kalėda, vietoj pamokinti parapijonis, lojoja ir išjuokia nepriderančiais žodžiais tankiai tuos, kurie, biednesniais budami, nepasigali duoti kalėda pagal jo reikalavimo. Teip miško sargą *Krauklose* Tamulėną užklausė: „kada, tu parka, atiduosi man kalėdą“? Sargas atsakė, juog kaip tik gausiu savo algą tuojaus nunešiu pinigus: ant to atsiliopė kunigas: „Dabar tiktai tu voki, voki mišką, tai gal bagotesnis paliksi“. Turime pridurti, juog Tamulėnas jau keliak metų yra teisingas ir doras sargas miško grovo Tiškevyčiaus.

5. Mumis parapijonus, nemokančius lenkiškai byloti, vadina parkomis, chamais, brudais, o mergaites daug negražesniais žodžiais. Tarnaitę p. Kozlovskio — Oną Kirsanską, kuri, nepažindama balso stovincio užu durų

ir daužančio jas kunigo Eidrigevyčiaus, neleido jį monopolį, (nes buvo uždarytas po 4 valandos po pietų) ir klausė jo, kas muša duris, kun. Eidrigevyčius, didžiai supykęs, lojojo ją nepriderančiais gudiškais žodžiais, kuriuos čionai patalpinti dėlėi paguodonės Jūsų, Dvasiškasis Tėve, negalim, bet liudys prapijonis ir matė tą skandalą žydai.

6. Neprigatavoja pritinkančai vaikų prie pirmos spaviednės, nepasako dorai patvirtinančių tikėjime pamokslų, kaip tai darydavo kiti kunigai; perdaug apleido bažnyčią, nes stovi ilgai nešluota, o altoriai, abrozđai ir sienos nuo praėjusių šv. Velykų stovi nešluostyti, o tirpantis sniegas, sunestas per išlaužtas nuo vėjo bokšto duris gadina lubas bažnyčios.

Danešdami Jūsų Ekscelencijai apie tokį stovį mūsų parapijos, pakarniausiai meldžiame, idant teiktumėtės paliepti kokiam-nors klebonui aplinkinių parapijų, persitikrinti ant vietos apie visus augščiaus pažymėtus atsitikimus, pakirti mums Radviliškio bažnyčios vietoje Eidrigevyčiaus kitą kunigą; mes visi turime viltį, jog, jei suteiktumėt išklaudyti, mūsų dvasišku vadovu būtų kunigas Abromavyčius, kuris dabar yra *Pabiržės* parapijoje, nes yra teip-pat didžiai storaslyvas, kaip jau mums buvo kunigas Albinas Olseika.

1902 m. Balandžio 12 d.

Pasirašė paripijonis:

Aleksandras Rutta, Sokolovskas Gričipapas,
Vitkevyčius, Tamulėnas, Žvilna,
Pantalionas, Pilkovskas ir kiti.

Numalšinimui kokių-nors skriaudikų žmonių geriausiai nedovauoti jiems nėvienos savo skriaudos, o už viską skustis vyresnybei. Jei vienur neišklausty, reikia skustis augšty, jei ir tų neišklausty — skustis da augšty, o jei niekur neišklausty — tai patiems susitarus padaryt sudą. Puikų paveizdą tokios kovos parodo mums žeimiečiai ir čia radviliškiečiai. Pagal šitą radviliškiečių prašymą vyskupui gali rašyti prašymus, ir kiti skriaudžiamieji savo dvasišku vadovų žmonės. Kopijas visokių skundų, prašymų, protokolų ir nusprendimų prisiųskite mums, nes tai yra geriausi liudytojai stovio žmonių apšvietimo, supratimo jų savo tiesų ir kovos su savo skriaudikais.

Dėl skundų. Vasario 6 *Gataučių* Jarienė susilaukė savo skundui atsakymo. Ji buvo skundusis Panevėžio pavieto viršininkui, reikalaujama visų sunaus daiktų, kur pasiėmęs išsivežė asesorius: dviejų nuplėštų kelinių, dviejų skrynučių, iš storo poperio suklijuotų ir da kitų mažmožių. (Žr. N 9 „Varpo“ p. m. ir N 1 „Uk-o“ š. m.). Dabar visus tuos daiktus sugrąžina lyg vienu.

Tą-pačią dieną *Pudžiunų* Mišeikienė teip-pat gavo žinią nuo pavieto viršininko, kad jos skundas likęs be pasekmės, o kodėl — viršininkas nė pusiau žodžiu ne-užsiminė. Nieko nelaukusi Mišeikienė skundėsi Kauno prokurorui, 1) kad pavieto viršininkas, neatiduodamas

jai nekaltų daiktų, nesisako, kodėl neatiduoda, 2) kad išaiškintų, kodėl tie daiktai negražinami.

Kovo 22 prokuroras davė jai žinią, kad jis nežinąs jokių jos daiktų ir jos skundą nuleidęs peržiūrėti Kauno žandarų viršininkui.

Išėję pakol žinios nėra. Bet yla jau lenda iš maišo. Tą-pačią dieną Linkuvos uredninkas, pasiėmęs Mišeikienę, atidavė jai keletą josios daiktų; bet maldų knygų — nė vienos. Kas sugrąžinta, pasirašyt nereikėjo ir visi daiktai ne po antspauda (pečėčia), bet palaidi.

— O kurgi mano maldų knygos? — klausia Mišeikienė.

Sudegintos! Žinai, kad jos baisios, o da klausai! — perpykęs rėkia uredninkas.

— Visi žmonės meldžiasi.... bus, mat, baisios — prabalsiu galvoja žmona.

— Bus tau „visi žmonės“, kaip atsidursi į kalėjimą ar Sibirą pamatysi, — palauk tu!

Ką daugiau žadėjo pons uredninkas, Mišeikienė jau nebeklausė — nebevertėjo.

Uredninkas — gyvatė. Balandžio 26 vėl šaukia *Pudžiunų* Mišeikienę pas save *Linkuvos* (Panevėžio pav.) uredninkas, buk jau *asesorius* pareikalavęs.

— Kągi tamsta mano motinai sakysi? — klausia sunus, kartu su motina atkeliavęs.

— Matyk tamsta... — akis nuleidęs sako uredninkas — tamsta išipainiojęs į *slaptą* politišką dalyką.... taigi...

— Koks čia slaptas dalykas, koks?

— Kaipgi, politiškas dalykas! Na, jug tamsta pats tai gerai žinai....

— Nesuprantu, ką tamsta nori nuo manęs.

— Hm, argi? ... — šaipydamos žiuri uredninkas vaikinui į akis. — Taigi aš noriu surašyt visą tamstos mantą!

— Gaila, kad aš nieko neturiu.

— Tai tamstos motina turi — pašauk ją.

Atėjo ir motina. Kur buvęs, kur nebuvęs atsirado prie Mišeikienės ir Juozapavičia (pan Juzėfovič.) Jis

užsiima viskuo; nepeikia ir šnipystės — abudu su uredninku išvieno varo gešeftą.

— Žiurėk, Mišeikiene, to pono neužmiršk — jis labai geras žmogus, jis viską tau padarys, tik... — nebedavė jam baigti uredninkas ir ėmė klausinėti ją, kiek ji turinti arklių, karvių, avelių. . . .

— Jei tamsta nori žinot, ką aš turiu, atvažiuok pas mane, atrasi, o nekamantinėk manęs!

Abudu ponu visai nelaukė tokios. Mato, kad negerai.

— Na, tai lauk, kol asesorius atvažiuos! Jis tave pamokys! . . . — supykęs uredninkas nori eiti sau, bet ji pagauna už skverno Juozapavyčia ir prašo jo:

— Ką čia, pons, nepyk. Ji, žmona, neturtinga; kiek galėdama ji duos tamstai, tik neaprašinėk jos. . . .

— Terašo, kad nori — pasakė Mišeikienė ir išėjo sau pro duris.

Laukė asesoriaus atvažiuojant. Bet tuščia jo... Kada-ne-kada ateina pas ją poėas Juozapavyčia.

— Žinai ką, Mišeikiene? Man teip tavę pagailo: ėmiau ir paprašiau pono uredninko, kad jis tave paleistų. Ką čia — sakau — žmonelę bevargįsi, o tamstos geros širdies, sakau, ji vis tapat neužmirš.

Lyg tyčia Mišeikienė užmiršo ponus. Ponai ir vėl ją šaukia pas save. Pamatę, kad iš jos jie nieko negaus, klupo prie jos sunaus.

— Visą, kas reikėjo, aš surašiau ir pasakiau, kad tamstos motina neturi parduodamos mantos — gangreit be dvasios sako vaikinui pasitikęs uredninkas.

— Kam rašei?

— Asesoriui, tamsta. . . . Tu, negaliu nė atsimint, kiek aš rizikos pakėliau! Suprask tamsta, jeigu jis atvažiuotų ir pats. tfu! kiek tai bėdos būtų!

— Ką-gi, reiks jau tamstai šis-tas žadėti.

— Suprask tik tamsta, kokia čia rizika. Užtai, žinai tamsta, kas būtų — laukan ir tiek!!

— Jug aš sakau tamstai, kad aš neatsižadų, ko tamstai da vėl!

— Hm. . . . linksėdamas galva įsispyręs žiuri į vaikiną, ar jis ištikrųjį, kaip ir motina, būtų tokios kietos

galvos. — Velniai paimtų! Argi tamsta nesupranti, i kokias putas aš įlindau! Tfu! tiek rizikos, o kehe, kehe

Vaikinas nebenugirdo paskutinių uredninko žodžių, kažikur greitai nusišalinęs sau. Uredninkas-gi, pastovėjęs valandėlę ir akimis vaikina palydėjęs, patyloms sau tarė:

— E žaltys! . . . suktus.

— a.

Parapijono nusiskundimas. Pernai pavasarį, rinko *Lukšų* par. (Naumiesčio pav.) per tris nedėldienius aukas ant *Šidlavo* (Raseinių pav.) bažnyčios. Žmonės, nors retai kas iš mus krašto yra matęs tą stebuklingą vietą, bet nėviens nepasigailėjo paaukauti kelias kapeikas; susidėjo gera kruva pinigų. Matydamas mūsų prabaščius B. duosnumą savo parapijonų, sumislino pasinaudoti tuo. Neilgai trukus sekančią nedėlią jau ir pasirodo viduje bažnyčios su torielka rankoje, prašinėdamas aukų; bet ne zakristijonas, ne vargamistra, ne koks špitolninkas, tiktai patis kunigėliai! Nesigailėdami savo silpnos sveikatos, grūdžiasi per žmones ir renka naudą ant Dievo namų, jau nebe ant *Šidlavo*, o ant savo bažnyčios (žr. N 2 „Uk-o“ š. m. Red.) Teisybė mūsų žmonelės — dievobaimingi, labai gubdoja savo kleboną; pertai ir visiems jo užmanymams nėra priešingi. Išvydę renkant jį aukas, kiekvienas davė pagal savo išgalę: kas auksiną, kas pusrublį, kitas ir visą rublį, o prabaštėlis galvos linktelėjimu dėkavoja ir kožną aukaujantį tarytum dangiška laime apkrauja . . .

Ta rinkliava nedėlia po nedėlios tęsėsi daugiau, negu pusę metų (prasidėjo gegužės mėn. p. m. ir vos pasibaigė ant *Kalėdų*); gal būtų traukūsis ir toliau, bet žmonės matydami, kad kunigo torielka be dugno, pradėjo šalintis nuo tų aukų: vieni, nuėję į bažnyčią, lipo ant vargonų, kad kunigas nepasiektų, kiti slapstėsi, lyg pasibaigsiant rinkliavai, apie šventorių kitas vos pusiau mišių išprudo bažnyčion. O ant ko tapo apverstos tos surinktosios aukos? Rinkdami garsino, buk jas apversią ant padailinimo vidaus bažnyčios, vienok to viso mažai kas pasirodė.

Kalėdojant vėl rinko po 2 kapeiki nuo margo, pajieškodamas prabaščius „savo kaštų.“ Užpernai uždėjo

klebonijai naujus gatus, ant to pareikalavo iš parapijos 300 rub.; ir da pasakė iš sakyklos, kad reik visiškai naujos klebonijos, tiktai dabar „iškadavoja“ parapijos, kad ji daug išikaštavusi su pataisymu bažnyčios;*) bet vis-tik neužilgio jau reikėsia. Rodos, iš šalies žiurint, da butų pagyvenama klebonija, tik turbūt prabaščiui netinka, kad medinė; o ar tai sunku pasakyt parapijonams, kad sumestų koki tukstantį, kitą? . . .

Mieli broliai! Nevienas dažnai vaitojam, jausdami kas kartą sunkesnius valdžios smugius, matydami kaip visokiais savo šėtoniškais užmanymais ji mus spaudžia ir slopina: tai pakeldama akčyžias, tai išmislinėdama naujus mokesčius, tai ištremdama mūsų brolius į tolymas šalis už mažą prasikaltimą; bet pagalios labiau širdį spaudžia matant tai, kad jau ir pati dvasiškija, patis mūsų vadovai, sekdami valdžios pėdomis, savo avelėms vilnas kedena. Užtektų rodos to, ką surenka kalėdodami, ką sunėša visokių aukų, bet da kas metai pabrangina visokias bažnytines apeigas, kaip antai: krikštą, jungtuves (šliubus), laidotuves ir kt. ir da nepasikakindami tuo, įvesdina visokias rinkliavas bažnyčiose!

Reikėtų, rodos, elgtis tokiems piemenims su savo avelėmis pagal savo pašaukimą. Bet kur tau! Kožnas tik lupą kaip įmanydamas. Dažnai garsinasi esą ipėdiniais Kristaus, platintojais jo švento mokslo, bet ant to visai neišrodo. Teisybė, girdėt skelbiant kas šventa diena žmonėms mokslą evangelijos šv., bet patis priešingai daro. Ne kartą primena mums iš sakyklos žodžius evangelijos apie parizejų veidmainystę, bet ir patis (bent didelė jų dalis) mažai kuo skiriasi savo godulyste nuo senovės parizejų.

Ne kartą minavoja žodžius paties Išganytojo apie meilę artymo: „Ką padarėte vienam iš tų mažiausiųjų brolių mano, ką padarėte“. (Mateušas, XXV, 31); bet kaip šendien patis apsieina su savo mažesniaisiais broliais?

Kristus vadino pavargėlius prie savęs tardamas: „Eikite pas mane visi, kurie vargstate ir apsunkinti esate,

*) Per pereitus du metu taisė bažnyčią parapijos kaštu; kožnam reikėjo dėt nuo margo po 30 kap.

o aš jus paguosiu“ (Mateušas XI, 28); bet šios dienos jo pasekėjai kitaip atsiliepia: „Ateikite visi nuvargintieji, kurie kas dieną prakaite mirkstate, o aš jus apiplėšiu! Jūs galite būti ir pusnuogiais, tik mane šiltai denkite!“

Parapijonas.

Atsišaukimai. Po sekminių subatoj *Daukšių* apygardose (Kalvarijos pav.) tapo nulupta nuo stulpo lenta su gudišku parašu*). Tuojaus palei tą stulpą stovi augštas akmuo, prie kurio buvo prilipintas atsišaukimas „*Broliai lietuviai, nepasiduokime maskoliams!*“ Da saulei tekant, kai-kurie neišmanėliai ukininkai pradėjo draskyt jį, bet atsišaukimas jau taip buvo pridžiuvęs, juog jokių budu negalima buvo jo nulupt: bandė ir peiliu skust ir vandeniu liet, bet veltui. Da ir dabar einant pro šalį galima skaityt tą atsišaukimą.

Paukštis.

Kratos. Jau vėl siunta žandarmerija! Nuo 1 lyg 11 d. liepos *Senapilės* apygardoj (Suvalkų gubern.) buvo padarytos 7 kratos. 1 d. liepos buvo krata pas Isodą, *Liudvinavo* vargamistrą (Kalvarijos pav.), pas Liudviką Matulaitį, *Stebuliškių* kaimo (Liudvinavo valsčiaus) ir pas suvėją Puką; pas pirmutinius nieko nerado, o pas Puką rado Liepuko eiles apie davatkas, bet nėvieno neareštavo. Kratą darė *Senapilės* žandarų viršininkas ir Suvalkų prakuratorius. Ant rytojaus 2 d. liepos krėtė *Pilviškiuose* pas daktarą St. Matulaitį ir *Senapilės* žandarų viršininkas, bet nieko nepešė. 10 d. liepos darė kratą pas ukininką Vitkaucką *Putriškių* kaimo ir pas uk. Ambraziejų, *Vuosinės* kaimo; čia irgi nieko nerado. Vis tai buvo skundas *Liudvinavo* staršos, kuris už bereikalingą Isodos areštavimą trečią dieną Sekminių neteko vietos Nelaiminga žandarmerija — visas dabrštumas jos ant nieko! Net užpykęs *Senapilės* žandarų viršininkas per paskutinę kratą pasakė: „Dabar kvailių nebėr, — visi Kalvarijoje jau sėdi!“

*) Neužtenka tiktai nulupti lentas su gudiškais parašais; reikia butinai pasirupinti įtaisyti į jų vietą naujas lentas su lietuviškais ir gudiškais parašais. Be to da reikia pasirupinti, kad lietuviški parašai būtų gerai parašyti, ne taip, kaip keliose vietose *Naumiesčio* pav. (pvz. Liepatotų kaime). *Red.*

Pačioj Senapilėj yra garsus šnipas ir skundikas karabelninkas Maurukas. Per jį buvo areštuotos dvi moteriškės (Pravardės? *Red.*) už pardavinėjimą škaplierių ir maldaknygių. Už kelių dienų tapo paleistos. Šias dienas Maurukas vėl, susirašęs 8 ypatas iš Senapilės, nunešė pas žandarų viršininką, bet viršininkas jo skundo nepriėmė mislydams, kad jam tik patyčias daro.

Tokius žalčius, kaip tą buvusįjį Liudvinavo staršą ir Mauruką, reikėtų pamokint!

Medelis.

Mūsų kankintiniai. Iš Maskvos 30 d. gegužės (12. VI) mums rašo: Daktarą *Liudviką Veineikių* (jis buvo kalėjime nuo 23 d. gegužės 1900 m. iki 27 d. vasario 1902 m.) iš Mintaujos kalėjimo teisvežė (etapu) tiktai 27 d. balandžio; palaikė 24 adynas Rygoj, 48 ad. — Smolenske ir 2 d. gegužės atvyko į Maskvą, bet čia ir nuklimpo: jau perėjo 3 mėnesiai nuo išdavimo caro nusprendimo, o jis da tebekirmija kalėjime. Mat Maskvoj panorėjo kartu su daktaru važiuoti etapu į Siberiją ir jo pati, o tai pasirodė toks didelis nusidėjimas, kad be Petrapilės vietiniai valdininkai nieko negali išdaryti, t. y. negali leisti pačiai kartu su vyru trankytis kad ir į Siberiją, nors vadinamose maskolių „ustavose“ yra aiškiai pasakyta, juog šeimynos „nusudytųjų“ gali visuomet kartu važiuot. O kaip kitas kankintinis advokatas *Lukauskis* iš Šiaulių rupinosi, kad jo pati dantistė lenkė, nemokanti lietuviškai, galėtų likti Šiauliuose, kad jai nereikėtų mesti gerai išdirbtos čia praktikos, tai ta-pati valdžia stačiai pasakė, kad ji negalinti ardyti šeimyniškų ryšių (žr. № 12 „V-o“ p. m.) ir ištremė abudu kartu. Veineikis-gi jau su viršum mėnesį tupi Butirkose, o apie išvažiavimą į Siberiją da nieko nesigirdi, nors ir pati ir jis pats jau kelis kartus rašė į Petrapilę ir su markėmis ir bė markių prašymus... Gyvent turbūt prisieis daktarui terp jakutų, nes Irkutsko general-gubernatorius visus ištremtuosius ant 5 metų tę kemša. Pragyvent bent išpradžių be tautiečių pašėlpos bus sunku. Paskesnei, sako, galima busią galima šiokti-toki uždarbi gauti.

— Antroj valandoj nakties 4 (17) d. gegužės gauja policijantų atvažiavo į *Malavėnų* sodžių (Šiaulių par.),

išiplėšė į ukininko Petro Janulaičio kiemą, jieškodama jo brolio Augustino, buvusio studento Maskvos universiteto, sėdėjusio 1900 ir 1901 metuose apie 6½ mėnesius Liepojaus ir Vošputo kalėjimuose (žr. „Uk-a“ 1900 m. N 12, 1901 m. N 11). Iškniso visą butą, bet nieko nerado. Tada, sugrižusi į Šiaulius, policija atvyko pas p. Stanislavą Jakševyčaitę, išlandžiojo visus palovius ir, nieko neradusi, išiplėšė į kambarį (tam-pačiam name) buvusio studento Jono Biliuno ir K. Jasiukaičio, pasitikėdama tę rasti Augustiną Janulaitį; bet ir nieko nepešė. Jieškojo Aug. J. dėlto, kad nuo ministerio vidaus dalykų buvo atėjęs nusprendimas areštuoti jį ir išgabenti etapu ant 3 metų į rytų Siberiją. Bet ir lygi-šiol policija jo dar nesurado; sako, jis yra išbėgęs į užsienius ir tenai sau laimingai gyvenęs Belgijoje Briuselio meste. Išvažiuojant jam iš Šiaulių, jau buvo nutvėrusi jį policija, bet jam pasisekė išsprusti ant dviračio iš jų nagų.

— Jonas Danilavyčius prieš patį savo ištrėmimą pasijuto bauriausiose dvasios sąlygose. Jo pati su vaikais gyveno Liepojuj. Kada Danilavyčius jau rengėsi išvažiuoti iš Šaulių į Maskoliją, Liepojuj mirė jo mylimasis vyresnysis sunus, o pati apsirgo ir gimdė negyva kūdikį. Nuvažiuoti į Liepojų vyras negalėjo, nes policija nė ant vieno žingsnio neleido jam atsitolinti iš Šaulių. Tokiose sąlygose Danilavyčius nuo širdies skausmo nežinojo, kokio galo tvertis, ir draugai dabojo kiekvieną jo žingsnį, kad jis sau ko nepasidarytų. Paskutinėse dienose atsidavė baisiausiai girtuoklystei, kad nors tenai rastų savo širdies skausmą nuraminimą. Į Maskoliją turėjo išvažiuoti nepasimatęs nė su savo vaikais, nė su pačia, kuri Liepojuj gulėjo ant patalo; važiavo visai susilpnintas dvasiškai ir fiziškai. — Teip tai kankina valdžia žmones ir mindo kojomis jų ypatą ir tiesas!

Šaulietis.

— *Traškunai* (Aukmergės pav.) Mus traškuniečius aplankė didelė nelaimė: 4 d. gegužės maskolijų valdžia išvežė ant vienu metų į Smolenską mylimą mūsų kunigą *Pranciškų Janulaitį*; jis prabuvo pas mus arti keturių metų; dirbo savo parapijonims, kiek galėdamas, ne vien

tik bažnyčioj. bet ir per šali: tėvus spirdavo mokyti savo vaikus skaityti ir rašyti, o turtingesniems rodydavo leisti vaikus į gimnazijas. Žmonės jį mylėjo ir klausė: per tą trumpą laiką daugumas išmoko skaityti ir rašyti; nekuriė tėvai pradėjo vežti savo vaikus mokyti į Šiaulius ir į Paneviežį, ko pirmiaus visai nebudavo pas mus girdėti; pasikėlė dora tarp jaunuomenės — sumažėjo girtuoklystė ir muštynės. Tai kun. Janulaitis padarė ne barniais ir keiksmiais, bet savo lipšnumu ir meilumu. Ir tokio kunigo traškuniečiai umai nustojo! Išvežė jį visai netikėtai; parapijonis tiktai paskui apie tai išgirdo. Žmonės labai jo gailisi, laukia jo pargrįžimo, nesitikėdami sulaukti pas save kito tokio kunigo, kuris teip juos mylėtų ir apie juos rupintusi.

Nauji kankintiniai. *Griškabudžio* (Naumiesčio pav.) valščionis, ką buvo apsudyti į areštantų rotas (žr. № 5 „Uk-o“), neseniai gavo iš senato atsakymą ant paduotos kasacijos, juog Varšavos sudo palatos nutarimas pasilieka be atmainos. 10 d. birželio tie visi 13 ukininkų tapo suareštuoti ir išgabenti; vienus iš jų paskyrė į *Lomžą*, kitus-gi — į *Vilnių*.

Dievui ant garbės! *Griškabudžio* (Naum. pav.) prabaščius kun. Marma uždraudė *Barzdų* koplyčioje dvejus atlaidus; pirmiau budavo šešeri atlaidai, o dabar teliko tik ketveri per metus. Paskui uždraudė, nežinia dėlko, laikyt per mišias nabašninką koplyčioj; už jungtuves (šliubus) ir visokius daiktus vis daugiau ir daugiau ima, ne kaip kiti prabaščiai, ir vis tai Dievui ant garbės!

A. Žioplelis.

Vaisiai mūsų mokyklų. *Stakliškės.* (Trakų pav.) Mūsų valstijinė mokykla, apie kurią jau buvo rašyta „U-ke“ № 6 p. m ir № 1 š. m., nors pamažu, bet vis platina terp savo mokintinių „obruseniją“. Tiesa, širdis mūsų tautos — tai kieta uola jos sėklai ir retas atsitikimas, kad prisiimtų, bet vistik, nelaimė — kariais prisiima. Nesinori apie tai nė rašyti, bet pamokinimui ir persergėjimui kitų reikia parašyti. Mokintiniai iš „mylistos“ savo mokintojo gauna į namus paskaityti „apsišvietimui“ (greičiau apaklinimui!) įvairias gudiškas knygpalaikias,

kurios daro ant vaikų labai²⁹ negeistiną mums įtekmę. Vienas vaikinys-mokintinis (vardo neminėsiu) gavo pasi-skaitymui gudišką knygą, aprašančią gudiškus stačiatikių „stebuklingus“ abrozas. Terp kitko rašoma joje melaginga istorija, buk paveikslas mūsų Motinos šv. Aušros Vartų (Vilniuje), buvęs senovėje pravoslaunų, o katalikai tiktai aną užgrobę ir prisisavinę(!), todėl anas ir dartės esąs pravoslaunų!... Tokių gudų melagysčių ir išmislių vaikinys prisiskaitęs, jau taip dvasioj savo sugudėjo, juog net kitiems savo draugams-piemienims pasakoja, buk lygu esą, ar katalikiškas ar pravoslaunas abrozas, oūk jie turi vienodą šventumą ir lygi garbė jiems prigulinti. ...

Be to tas vaikinys, išmokęs yra mokykloj visokių gudiškų dainuškų ir tauzina per dienas tėvo troboje „*Bože caria chranī*“ (Dieve, carą sergėk); plėšia gerklę kaip tik gali, mat. — „ponas učitelius“ tą giesmę mylīs ir girias, liepdamas mokykloj giedoti!...

Tai matote. broliai, kokios pasekmės, koki vaisiai mokinimos gudiškose mokyklose, kurios teisingai gavo vardą „obrusenijos“ ir paleistuvystės urvų. *Gerulis.*

Lietuviai svetur.

Londonas. Sušelpiamoji draugystė „Vienybė“ pagal įstatymus daro kas mėnuo savo paprastus susirinkimus. Toks tai susirinkimas pripuolė ir ant 3 d. gegužės. Kasoje „Vienybės“ yra su viršum 85 svarai sterlingų (apie 800 rublių). Dėl šitų pinigėlių mūsų kun. B. Šlomas ir negali rimti. Dviem savaitėms prieš susirinkimą Šlomas užsiprašė „Vienybės“ komitetą: A. Sakalaucką, K. Tumosą, V. Žemaitį ir A. Skirincą pas save dėlei „svarbaus reikalo“. Vien jau dėl unaro, kad su kunigėliu gaut pasiteirauti, numoklino visi keturi pas Šlamą. Kunigėlis labai švelniai jiemsiems pridėjo prie širdies „naudą“, kokią galėtų lietuviai turėti susivieniję ir užmanė jiems, kad „Vienybė“ prisidėtų prie jojo sutvertos šušelpiamosios draugystės. Visi keturi išsykio jam pritarė ir butų tą-pačią valandą „Vienybės“ kasą kunigeliui pavedę, jeigu ne toki kliutis: užsimiršo, kad ne jie yra ponais „Vienybės“ turto, o visai kiti žmonės, kurie žino ir supranta savo užduotę, nesiduoda save vedžiot už nosies, kaip komitetninkai. Viens tik p. Sakalauckas

susiprato ir išaiškino kunigėliui draugystės padėjimą. Vienok, ir apie tai išgirdęs, kunigėlis neperstojo bandavojęs ir pasiremdamas ant priežodžio: „kalk geležį pakolei karšta“. prašė komiteto, kad jam pavelytų atspausdinti draugystės vardan korteles, užprašančias ant susirinkimo, ant kurio busianti paaiškinta nauda susiliejimo dviejų draugysčių į vieną, ant ko be abejonės visi sutiksia. „Vienybės“ komitetas ant to sutiko ir paveliijo kun. Šlamui išleisdinti tinkamas susirinkimui korteles. K. Š., nepasitikėdamas ant komiteto žodžių, prašė, kad tą leidimą išleisdinti korteles išduotų ant rašto su savo parašais. Komitetas ir ant to sutiko. Kortelės buvo išleistos, bet ne su keturiais, o tik su trimis parašais, kadangi p. Sakalauckas susipratęs uždraudė savo parašą ant kortelių vartoti.

Bandavonė vienok išsykio nenusidavė. Šlamas sušaukė susirinkimą ne toj vietoj, kur paprastai „Vienybė“ laiko savo susirinkimus, bet kitur. Šalininkai Šlamo, nesąnariai „Vienybės“, susirinko tę. kur juos kunigėlis šaukė, bet sąnariai „Vienybės“ drauge su komitetu, išimant vieną tik Tumosą, atsilankė ant senosios vietos. Kunigėliui nubodo belaukiant — kaip nēr, taip nēr nė vieno. Perpyko, kamandavojo visus savo šalininkus, kad visi jį palydėtų ant „Vienybės“ susirinkimo, nes turis tą draugystę iš bedieviškų rankų ištraukti. Kaip pasakė, taip ir padarė.

„Vienybės“ sąnariai net kruptelėjo. pamatę gaują po vadovyste kun. Šlamo neprašytų svečių; Šlamas-gi, kaip tik įėjo į salę, tuojaus žengė už stalo, kur prezidentas Sakalauckas sėdėjo. Pastumėjęs Sakalaucką į šalį, jisai apgarsino, kad noris abidvi draugysti — savo ir „Vienybę“ sulieti į vieną ir daugiau nieko nelaukęs užklausė: „kas už susivienijimą, pakelkit rankas!“ Keletas kunigo tarnų net abidvi iškėlė, bet iš sąnarių „Vienybės“ nėviens nė nesujudėjo.

Tuosyk p. V. Barulis, pasiprašęs balso, užklausė kunigėlio, iškur jis atsivilkio ir kas jisai da per viens pridurdamas, kad tik draugystės sąnariai pagal įstatymus turi tiesą apie draugystės reikalus kalbėti, o prašaliečiai, kaip kun. Šlamas, turi ant tokių susirinkimų tylėti arba, jeigu tvarkos nemėgsta, išsinešinti tę, iškur atėjo. Šlamas, tai girdėdamas, tik raudo ir bąlo, lyg perkuno nutrenktas. Po Baruliu kalbėjo p. Levinskas, kuris. nupeikęs kunigėlio darbus, prie visų užklausė kada ir kokius

pinigus komitetas „Parapijos Dr. Šv. Petro“ pavogė. Kun. Šlamos prisipažino, kad apvagineš komitetą dėlto, kad jie surinktų nuo žmonių pinigų nedavė jam, bet pasilaikė. Tada p. Levinskas jam pasakė, kad pinigai tie priguli ne kunigui, bet parapijai ir dėlto tie pinigai, kaip parapijos turtas, yra padėti bankoj.

Taigi bandavonės su ilgais skvermais sumaišyti žmonių protą nepasisekė. Fiasco! 85 svarai (apie 850 rublių) pasiliko čielybėje. Ant rytojaus 4 gegužio per pamokslą k. Š. tyčiojosi neva iš „Vienybės“ sąnarių: „gerai, girdi, pasielgė, kad manęs į savo draugystę nepriėmė, nes geriems žmonėms tų vietos nėra! Gėda, rėkė toliaus, katalikams į tokias draugystes prigulėti; užtaigi kiekvieno krikščionio yra pareiga į tokias draugystes ne tik neprigulėti, šalintis nuo jų, bet dagi rupintis, kad tokią draugystę sugriauti!“

Toks tai kun. Šlamo supratimas apie draugysčių naudą.

Augšlaitis.

Metinės sukaktuvės „Artojų Draugystės“.

1 d. liepos išpuolė metinės sukaktuvės „Artojų“ draugystės. Kaip patsai vardas parodo, dr-stė susideda vien tik iš kaimiečių. Joje yra apie 20 sąnarių vyriškių ir moteriškųjų. Draugystė turi savo komitetą ir išsidirbusi savo praktišką programą darbo su mėnesiniu mokesčiu. Pirmutinė draugystės užduotis — *agitacija*; ji teipgi užsiima rinkimu pasakų, burtų, mįslių, patarlių, padavimų, aukų ir tt. Draugystė turi savo knygyną, kuriam yra apie 70 įvairiausių knygelių; jas sąnariai gauna dykai pasiskaityt. Pinigus savo apverčia ant šelpimo raštų, siuntinėjimo korespondencijų ir raštų į užsienį ir apskritai ant dr-ės reikalų.

Nors dr-ė da jauna tebėra, bet nauda jos jau matyt. Draugystės rajone prieš išikurimą jos teišsiplatindavo tik apie 40 ekzemplierius „Uk-o“ ir „Nauj.“, o „Varpo“ tik 5—6 egz.; šimet išsiplatino „Uk-o“ ir „Nauj.“ apie 75 egz. ir „Varpo“ 30 egz.; knygutės teipgi daug smarkiau eina. Sąnariai dr-ės surinko apie 200 patarlių, 200 mįslių, 150 burtų, 10 pasakų, 5 padavimus, įkūrė draugystelę „Saulę“ ir da apie trijose vietose bando įkurti. P pinigų kasoj liko apie 21 rub. be visų išleidimų.

Butų naudinga, kad lietuviai-inteligentai sutvertų vadinamąjį „Centrališką Komitetą“, šanariai kurio susižinotų su komitetais vietinių draugysčių, sutvarkintų jas ir nurodytų kelius darbavimuisi pagal išgalėjimą draugystės šanarių.

Komitetas.

Atskaityta „Artojų Draugystės“

nuo 1. VII 01 iki 1. VII. 02.

<i>Surinkta:</i>	Mėnesinės mokesčiai ir aukų	44,05 rub.
<i>Išleista:</i>	Auka į redak. „Uk-o“ ir „Varpo“	7,00 „
	Ant knygų į knygyną	10,51 „
	Skrynutė knygynui	0,40 „
	Kelio kaštai	3,61 „
	Popiera ir pašto kaštai	1,22 „

iš viso 22,71 rub.

Liko kasoj 21,28 rub.

Kasierius.

Da viena lietuviška draugystė.

Naumiesčio pavietyj (Suval. gub.) susitvėrė nauja draugysčių. Siekis tos draugystės — platinti tarp žmonių apšvietimą. Šanarių iš viso jau 7. Visi šanariai visai mažai turi mokslo, kai kurie ir pasirašyt savo vardą nelabai moka; skaityt šiek-tiek geriau skaito. Kurie biskį mokintiesni, bando rašyt korespondencijas į „Ukininką“ ir „Naujienas“. Mokesčio paskirto nėra: už laikraščius arba teip knygetes, kokias sutaria nusipirkt, deda kožnas po lygiai.

Šimet skaito ta draugystė 4 laikraščius: „Varpą“, „Ukininką“, „Naujienas“ ir „Tėvynės Sargą“. Šis paskutinis jiems nelabai patinka, kadangi jame yra daug nereikalingų skaitymų, kalba ir labai nesmagi — per daug „žemaičiuoja“. Todėl ketina jį ant kitų metų pamest skaitę, o į jo vietą parsikviest koki-nors iš Amerikos.

Antrą dieną Sekminių (19 gegužės) buvo visų draugų susirinkimas. Susirinkę skaitė, dainavo ir rodavijosi apie draugystės reikalus.

Antgalo susimislijo duoti jai, vardą, ir sutarė duot vardą: „*Lietuvos Mylėtojų draugystė*“.

Teip tai „Lietuvos Mylėtojų Draugystei“ eitųsi viskas gerai, tik vienas dalykas tai neperkaip einasi: laikraščių pernešikai nepristato jų į laiką skaitytojams. M 1 gavo jie į kelintą nedelį po Velykų; užtai 3 šanariai atsimetė; šėip jau būtų buvę 10 šanarių.

A. Žioplelis.

Atsakymai.

Skaitytojui. „Kritika be liogikos“ sunaudosime.

Gudy tarnui. „Persekiojimas kunigų“ gavome.

P. Paukštyčiui. Ištraukas iš tamistos raštelių sunaudosime.

Aitvarui. „Kur dingsta mūsų mokesčiai“ dėlei stokos vietos lieka kitam šiukui.